

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

CENTER FOR EUROPEAN SOCIAL LAW
IMPLEMENTATION ISSUES

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Юридичний факультет
Кафедра трудового права та права соціального забезпечення
Центр проблем імплементації європейського соціального права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

За редакцією:

доктора юридичних наук, професора,
академіка НАПрН України

М.І. Іншина

доктора юридичних наук, професора
В.І. Щербини

доктора юридичних наук, доцента
С.Я. Вавженчука

Київ – 2017

УДК 349.2:349.3(082)(477)

А 78

*Рекомендовано до друку Вченою радою юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол №3 від 21 листопада 2016 р.)*

А 78 Актуальні проблеми соціального права в Україні: збірник наукових праць / за ред. М. І. Іншина, В. І. Щербини, С. Я. Вавженчука; відпов. ред. І. С. Сахарук – Харків: «Юрайт», 2017 – 282 с.

ISBN 978-966-2740-83-7

У збірнику наукових праць на підставі аналізу трудового законодавства та законодавства із соціального забезпечення з урахуванням сучасної судової практики розкриваються актуальні проблеми соціального права. Надано правову характеристику окремим проблемам трудового права та права соціального забезпечення та запропоновані шляхи їх вирішення.

Збірник наукових праць буде корисним для науковців, аспірантів, юристів-практиків, студентів та усіх, хто цікавиться проблемами соціального права України.

ISBN 978-966-2740-83-7

УДК 349.2:349.3 (082) (477)

ISBN 978-966-2740-83-7

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Кафедра трудового права та права соціального забезпечення; Центр проблем імплементації європейського соціального права, 2017

ЗМІСТ

<i>Авторський колектив</i>	5
<i>Розділ 1. Соціальне право: проблеми теорії</i>	7
Іншин М. І.	
Соціальна політика як правова категорія	7
Щербина В. І.	
Соціальні ідеї в політичних теоріях: проблеми правового закріплення	23
Кузьменко Г. В.	
Соціальні ідеї гуманізму в праві	39
Занфірова Т. А.	
Справедливість і рівність як регуляторні категорії трудового та соціального законодавства	52
<i>Розділ 2. Актуальні проблеми трудового права</i>	90
Венедіктов С. В.	
Щодо особливостей джерел трудового права України	90
Волинець В. В.	
Шляхи удосконалення соціально-партнерських відносин в Україні	96
Сахарук І. С.	
Правові засади недопущення дискримінації у сфері зайнятості в контексті реалізації Концепції гідної праці	108
Черноус С. М.	
До питання про право на відпочинок як природне право людини	125
Вавженчук С. Я.	
Аутсорсинг та аутстафінг: трудо-правовий нарис	131
Коваленко Р. І.	
Вплив стажування на виконання працівником трудової функції	142
Зеленський В. М.	
Правові наслідки конкурсного відбору	150
Погорєлова О. С.	
До питання визначення повноваження керівника підприємства щодо збереження та захисту комерційної таємниці	162
<i>Розділ 3. Актуальні проблеми права соціального забезпечення</i>	171
Тищенко О. В.	
Еволюція головних системоформуючих ознак права соціального забезпечення як невід’ємна складова становлення галузі	171

Андрій В. М.	
Поняття, сутність та особливості правових пілґ	188
Костюк В. Л.	
Міжнародні стандарти права осіб з інвалідністю в умовах правової та соціальної держави: теоретико-правовий аспект	199
Мельник В. П.	
Організаційно-правові форми соціального захисту осіб з інвалідністю: поняття, особливості та види	215
Сіньова Л. М.	
Соціальна політика України у сфері захисту громадян похилого віку	230
Вахонєва Т. М.	
Особливості загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	249
Кучма О. Л.	
Проблема визначення поняття «страховий випадок» за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття	267
Малюга Л. М.	
Актуальні проблеми пенсійного забезпечення громадян в Україні	275

При цьому відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється незалежно від часу настання страхового випадку відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України.

Середньомісячний заробіток для обчислення суми страхових виплат потерпілому у зв'язку із втраченим ним заробітком (або відповідної його частини) визначається згідно з «Порядком обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням»¹.

Кучма Ольга Леонідівна

*д.ю.н., доцент кафедри трудового
права та права соціального
забезпечення юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СТРАХОВИЙ ВИПАДОК» ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» визначено страховий випадок, як подія через яку: застраховані особи втратили заробітну плату (грошове забезпечення) або інші передбачені законодавством України доходи внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин та зареєстровані в установленому порядку як безробітні, готові та здатні приступити до підходящої роботи і дійсно шукають роботу; застраховані особи опинилися в стані часткового безробіття (надалі – Закон)².

Дане визначення є достатньо дискусійним з огляду на наступне.

Законодавець виокремлює однією із ознак страхового випадку втрату особами доходу внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин.

---

¹Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням / Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 року № 1266 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 червня 2015 року № 439)

²Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

Виходячи з даного визначення можна припустити, що втрата особами доходу внаслідок втрати роботи із залежних від них обставин не є страховим випадком. З'ясуємо, які обставини припинення трудового договору визначаються незалежними від особи.

Втрата роботи з незалежних від застрахованих осіб обставин – це припинення трудового договору:

- за угодою сторін;
- закінченням строку договору, встановленого за погодженням сторін;
- укладеного на час виконання певної роботи, крім випадків, коли трудові відносини фактично тривають і жодна з сторін не поставила вимогу про їх припинення;

- через призов або вступ працівника або власника - фізичної особи на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу, крім випадків, коли за працівником зберігаються місце роботи, посада відповідно до частин третьої та четвертої статті 119 Кодексу законів про працю¹;

- за власним бажанням працівника (у разі неможливості продовження роботи, а також невиконання роботодавцем законодавства про працю, умов колективного чи трудового договору);

- у разі розірвання достроково на вимогу працівника в разі його хвороби або інвалідності, які перешкоджають виконанню роботи за договором, порушення власником або уповноваженим ним органом законодавства про працю, колективного або трудового договору та у разі неможливості продовжувати роботу (переїзд на нове місце проживання; переведення чоловіка або дружини на роботу в іншу місцевість; вступ до навчального закладу; неможливість проживання у даній місцевості, підтверджена медичним висновком; вагітність; догляд за дитиною до досягнення нею чотирнадцятирічного віку або дитиною-інвалідом; догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку або інвалідом I групи; вихід на пенсію; прийняття на роботу за конкурсом, а також з інших поважних причин);

- внаслідок змін в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації, реорганізації, банкрутства або репрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників;

- внаслідок виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації або стану здоров'я, які перешкоджають продовженню даної роботи, а так само в разі відмови у

---

¹Кодекс законів про працю України: Закон України: від 10.12.1971 р. № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/322-08>

наданні допуску до державної таємниці або скасування допуску до державної таємниці, якщо виконання покладених на нього обов'язків вимагає доступу до державної таємниці;

- через нез'явлення працівника на роботу протягом більш як чотирьох місяців підряд внаслідок тимчасової непрацездатності, не рахуючи відпустки по вагітності і родах, якщо законодавством не встановлений триваліший строк збереження місця роботи (посади) при певному захворюванні;

- через поновлення на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу;

- для військовослужбовців - звільнення зі служби з поважних причин без права на пенсію (у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, у зв'язку із закінченням строку контракту, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, через сімейні обставини або з інших поважних причин відповідно до законодавства про військовий обов'язок і військову службу.

Досить дискусійно стверджувати, що звільнення за угодою сторін є втратою роботи з незалежних від працівника обставин. В окремій думці Конституційний Суд України розтлумачив наступне: «звільнення «за угодою сторін» передбачає добровільне вольово-суб'єктивне рішення обох учасників трудових відносин (працівника і роботодавця). У цьому контексті не можна говорити, що існують обставини, які від них не залежать, оскільки є взаємодомовленість»¹.

Але, незважаючи на дану позицію окремих суддів, Конституційний Суд України визнав неконституційною спробу законодавця вилучити звільнення за угодою сторін із переліку незалежних від особи обставин втрати роботи, мотивуючи тим, що дані зміни звужуть обсяг прав особи (виплата допомоги по безробіттю здійснюватиметься з більш пізнього строку)². Даний приклад підкреслює важливість прийняття логічних, виважених та юридично грамотних нормативно-правових актів.

Законодавець ставить в залежність від підстав втрати роботи розмір і період виплати допомоги по безробіттю. Так, відповідно до частини 2 статті 22 Закону, особи, які звільнилися з роботи з підстав, не визначених

¹Окрема думка судді Конституційного Суду України Шишкіна В.І. на рішення Конституційного Суду України від 28.04.2009 р. № 1-19/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-09>

²У справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) підпункту 13 пункту 4 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення» (справа про допомогу по безробіттю звільненим за угодою сторін): Рішення Конституційного Суду України: від 28.04.2009 р. № 1-19/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-09>

поважними, отримуватимуть допомогу по безробіттю у мінімальному розмірі, а відповідно до частини 5 статті 31 Закону даній категорії осіб виплата допомоги по безробіттю скорочується на строк до 90 календарних днів. Тобто, втрата особами доходу внаслідок втрати роботи із залежних від них обставин також надає право особі на отримання допомоги по безробіттю, хоча і на інших (менш вигідних) умовах. Підставою надання матеріального забезпечення у разі безробіття є настання страхового випадку.

Таким чином, приходимо до висновку, що втрата особами доходу внаслідок втрати роботи незалежно від обставин (залежали вони від волі особи чи ні) буде страховим випадком. Тому доцільно з визначення страхового випадку виключити словосполучення «з незалежних від них обставин».

Законодавець визначив загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, як систему прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття¹.

Враховуючи вищезазначене, доцільно з визначення загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття виключити словосполучення «з незалежних від застрахованих осіб обставин».

Також законодавець виокремлює однією із ознак страхового випадку готовність та здатність особи приступити до підходящої роботи.

Підходящою для безробітного вважається робота, що відповідає освіті, професії (спеціальності), кваліфікації особи з урахуванням доступності транспортного обслуговування, встановленої рішенням місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної ради. Заробітна плата повинна бути не нижче розміру заробітної плати такої особи за останнім місцем роботи з урахуванням середнього рівня заробітної плати, що склався у регіоні за минулий місяць, де особа зареєстрована як безробітний.

Під час пропонування підходящої роботи враховується тривалість роботи за професією (спеціальністю), кваліфікація, досвід, тривалість безробіття, а також потреба ринку праці.

Для осіб, які не мають професії (спеціальності) і вперше шукають роботу, підходящою вважається така, що потребує первинної професійної

---

¹Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

підготовки, зокрема безпосередньо на робочому місці, а для осіб, які бажають відновити трудову діяльність після перерви тривалістю, що перевищує шість місяців, підходящою вважається робота за професією останнього місця роботи або робота з проходженням попередньої перепідготовки за новою професією (спеціальністю) за направленням територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції.

У разі коли неможливо надати безробітному роботу за професією протягом шести місяців з дня перебування на обліку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, йому пропонується підходяща робота з урахуванням здібностей, стану здоров'я і професійного досвіду, доступних для нього видів навчання та потреби ринку праці.

Для громадян, які не працювали за попередньо здобутими професіями (спеціальностями) понад 12 місяців, підходящою вважається робота, яку вони виконували за останнім місцем роботи, а робота за здобутими раніше професіями (спеціальностями) може вважатися підходящою за умови попереднього підвищення кваліфікації з урахуванням потреби ринку праці.

У разі зміни безробітним професії за направленням територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, підходящою вважається робота за новою та за попередньою професією (спеціальністю).

Підбір підходящої роботи для інвалідів (у тому числі шляхом розумного пристосування існуючого або створення нового робочого місця) здійснюється відповідно до їх професійних навичок, знань, індивідуальної програми реабілітації та з урахуванням побажань щодо умов праці.

Для безробітних, які не мають професії, або таких, що працювали на роботах, які не потребують спеціальної підготовки, та перебувають на обліку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, більш як шість місяців, підходящою роботою також вважається участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, тривалість яких перевищує один місяць.

Для громадян, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більш як 12 місяців) перерви (крім громадян, яким до досягнення загальноновстановленого пенсійного віку залишилося два і менше років), підходящою роботою також вважається участь у громадських роботах, а

також інших роботах тимчасового характеру, що відповідають їх освіті, професії (спеціальності), професійному досвіду, зокрема за спорідненими професіями, та тривають понад один місяць¹.

Відповідно до частини 1 статті 31 Закону виплата допомоги по безробіттю припиняється у разі:... 14) відмови безробітного від двох пропозицій підходящої роботи або від двох пропозицій проходження професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості, у тому числі осіб, які вперше шукають роботу та не мають професії (спеціальності)².

Разом з тим, безробітний може бути готовим, здатним і мати бажання працевлаштуватися на непідходящу роботу. Зрозуміло, що особа з освітою і досвідом роботи економіста не матиме можливості працевлаштуватися на посаду хірурга, але може працевлаштуватися нянею до дошкільного закладу.

Конституція України гарантує кожному право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає або на яку вільно погоджується³.

Таким чином, некоректно стверджувати, що страховий випадок настає тільки коли особа готова і здатна приступити до підходящої роботи. Саме факт здатності приступити до роботи і свідчить про те, що особа може працювати і на роботі, яка не відповідає її фаху, але не потребує таких спеціальних знань та навичок, які унеможливають працевлаштування особи.

Тому доцільно з визначення страхового випадку виключити слово «підходящої».

Законом визначено об'єкт страхування на випадок безробіття як страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг, передбачених статтею 7 цього Закону⁴.

В науковій літературі об'єктом правового явища визначають те, на що спрямовані правовідносини.

---

¹Про зайнятість населення: Закон України: від 05.07.2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

²Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України: від 02.03.2000 р. № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

³Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁴Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України: від 02.03.2000 р. № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

Джерелом, засобом безпосереднього задоволення потреб суб'єкта права слугують об'єкти правовідносин¹.

С.М. Синчук наголошує, що об'єктом загальнообов'язкового державного соціального страхування, залежно від його різновидів, може бути життя та здоров'я застрахованої особи, здоров'я інших осіб, щодо яких застрахована особа має певні зобов'язання, вік особи або ж соціальне становище особи (наприклад, зайнятість). Це ті блага, на випадок втрати яких особа самостійно чи на її користь інший суб'єкт сплачує кошти, що зумовлює обов'язок іншої сторони цих правовідносин підтримати особу у зв'язку з настанням конкретних негативних обставин².

У філософському розумінні об'єкт – це те, що протистоїть суб'єктові, на що спрямована його діяльність, тобто зовнішній предмет, існуючий об'єктивно, незалежно від волі і свідомості суб'єкта. Об'єкт і суб'єкт є парними категоріями. У практичному житті термін «об'єкт» співвідноситься не лише з людиною як розумною істотою, й з будь-яким іншим фрагментом дійсності – предметом, процесом, станом, поведінкою. Тому будь-яке явище, що випробовує на собі дію з боку іншого явища, виступає його об'єктом³.

Об'єкт правовідносин – це те, із приводу чого виникає, існує саме правове відношення. Відсутність об'єкта правовідносин позбавляє сенсу існування будь-яких правовідносин.

У юридичній літературі існують різні трактування об'єкта правовідносин. Проте у ході тривалої дискусії склалися в основному дві концепції – логістична і плюралістична. Згідно із першою з них об'єктом правовідносин можуть виступати тільки дії суб'єктів, оскільки саме дії, вчинки людей підлягають регулюванню юридичними нормами і лише людська поведінка здатна реагувати на правовий вплив. Звідси у всіх правовідносин єдиний, загальний об'єкт. Згідно з другою, реалістичнішою позицією, об'єкти правовідносин настільки різноманітні, наскільки різноманітні правовідносини, що регулюються правом⁴.

¹Синчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: [монографія] / С.М. Синчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 422 с. – С. 260

²Там само, С. 287

³Андріїв В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект : [монографія] / В.В. Андріїв, О.В. Москаленко, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2011. – 280 с. – С. 124

⁴[Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki/об'єкт_правовідносин

Деякі науковці дотримуються позиції, що об'єктом правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування в широкому сенсі виступає саме страховий захист від соціальних ризиків¹.

Об'єктом правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування у вузькому розумінні є предмети матеріального і духовного світу, що мають безпосереднє юридичне значення як об'єкти поведінки учасників цих правовідносин².

Для визначення об'єкта соціального страхування на випадок безробіття слід відповісти на питання, навіщо запроваджене страхування, для чого особи вступають в дані правовідносини.

Страховальники страхують осіб, щоб у разі настання страхового випадку особа мала право на матеріальне забезпечення і соціальні послуги. Тобто заради матеріального забезпечення і соціальних послуг (можливості їх отримання) і здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а страховий випадок є підставою їх надання. Об'єктом соціального страхування не може бути його підстава.

Оскільки суб'єкти вступають у правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування не для настання страхового випадку, визначення об'єкту соціального страхування через поняття «страховий випадок» суперечить суті правовідносин.

Доречно визначити об'єкт через інтерес, заради якого існують такі правовідносини, а саме – матеріальне забезпечення і соціальні послуги.

Пропонується пункт 6 частини 1 статті 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» викласти у наступній редакції: «об'єкт страхування на випадок безробіття – матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги, передбачені статтею 7 цього Закону, право на які виникає у застрахованій особи (члена її сім'ї, іншої особи), у зв'язку з настанням страхового випадку»³.

Основним завданням центру зайнятості є працевлаштування особи, а надання матеріального забезпечення у період пошуку роботи є додатковим правовим наслідком отримання статусу безробітного.

---

¹ Андрій В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект : [монографія] / В.В. Андрій, О.В. Москаленко, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2011. – 280 с. – С. 125

² Там само, С. 128

³ Кучма О.Л. Проблеми теорії та нормативно-правового регулювання соціального страхування в Україні: монографія / О.Л. Кучма. – К.: Освіта України, 2016. – 416 с. – С. 166-167